

EL CASAL PARROQUIAL, MÉS DE CENT ANYS D'HISTÒRIA

Origen de l'Escola Dominical. A recer de l'Església, o estretament vinculades a ella, han nascut moltes de les entitats que ha tingut Torelló en els darrers segles. Així doncs, una de les primeres entitats que coneixem a Torelló fou la *Congregació dels Lluïsos*, fundada a la parroquial, i de la qual va néixer una societat d'esbargiment anomenada *Círcol Torellonenc* l'any 1860. O l'*Acadèmia de la Joventut Catòlica*, autoritzada oficialment l'any 1883 pel bisbe Morgades. Desapareguda l'any 1888, va donar pas al *Centre Familiar Recreatiu*.

De la secular tasca eclesiàstica d'educar i de preservar el coneixement adquirit va néixer l'*Escola Dominical* l'any 1896. Mn. Joan Sala impulsà la seva creació tot seguint el model que el Dr. Morgades proposava al seu bisbat. El primer local fou al col·legi del Germans Maristes, actualment Escola Rocaprevera; primer al pati i després en un segon pis, local que comptava amb un petit teatre. L'escola també disposava d'un petit cafè al segon pis de la Rectoria.

L'*Escola Dominical* també va tenir una coral, fundada el 1901 i dirigida per Ramon Reig Parés. L'any 1906 la coral estrenava unes caramelles compostes pel mestre Reig, a tres veus i acompanyament d'orquestra, i lletra de Dr. Fortià Solà i Moreta. Aquest mateix any 1906, Mn. Lluís Brugarolas va escriure l'*Himne de l'Escola Dominical*.

Segurament l'èxit de l'escola, amb Reglament o Estatuts de 1908, i, sobretot, del seu quadre escènic, engrescà i encoratjà l'estament parroquial perquè endegués la construcció d'un local propi a la plaça Catalunya, començada a urbanitzar pels volts de 1904.

La construcció del local i teatre de l'Escola Dominical. Els terrenys de la futura plaça formaven part de l'horta de la Lliça o Casa Codolosa, propietat aleshores de l'hisendat Antoni d'Espona i de Nuix, amb residència a Vic. Els terrenys de l'*Escola Dominical* pertanyien a la Sagrera de Sant Feliu de Torelló. Era un espai sagrat al voltant del temple que havia tingut la funció, entre altres, de cementiri fins al seu trasllat a l'emplaçament actual.

El teatre i local nou ocupava una parcel·la de 732 m². S'inicià la fonamentació del nou teatre l'any 1907. El paleta fou en Joan Comajoan. La premsa comarcal, a finals de 1910, descrivia així les obres "(...) a la Plaça Catalunya la construcció d'un tros de casal propi, segons projecte del arquitecte D. Joseph Coll i Bacardí. Amb les bones condicions estètiques del nou edifici que sembla que s'inaugurarà per Nadal, ha millorat molt l'aspecte d'aquella plaça. Aquesta societat reuneix 200 socis." (3/12/1910). Finalment s'inaugurà a principis de febrer de 1911. Un resum de la notícia apareguda en premsa comarcal el 4/2/1911 ens descriu la visita del bisbe Torras i Bages a Torelló. Passà per la capella del Carme (hospital i escola del carrer del Pont); missa a la parroquial i benedicció del nou edifici de l'Escola Dominical. Hi havia els Srs. Josep M. Yuba Cabrerizo (president), J. Subiranas, Feliu Valls, J. Prat, R. Puig, Alfons Codinachs, J. Garolera i Ll. Queralt. Hi era present l'arquitecte Josep M. Coll i Bacardí.

Josep M. Coll i Bacardí, descendent de la família de Coll i Dorca, metges i farmacèutics torellonencs que s'estableixen a Barcelona, va realitzar les seves primeres obres a Torelló. Primer va projectar la façana i les torres de la parroquial (1905-1909), després projectà el teatre de l'*Escola Dominical* (1910) i, finalment, la

cúpula de la Capella Fonda (1911). La mare de Josep M. Coll i Bacardí va heretar una torre d'estiueig al carrer Balmes (Villa Elvira o torre Illamola popularment) avui desapareguda. Ens podem imaginar algun estiu de la infància de l'arquitecte jugant amb els nens torellonencs. El cosí de l'arquitecte, Laureà Coll, reformà la casa Coll del carrer Rocaprevera l'any 1897. L'any 1913, Josep M. Coll i Bacardí guanyava la plaça d'arquitecte municipal de Terrassa, ciutat on deixaria un bon llegat arquitectònic.

El president de l'entitat, Ramon Puig i Rovira, el 14/12/1912 enviava una circular al socis demanant una quota mínima voluntària mensual als socis de 15 cèntims i de 5 pts anuals als socis protectors. Els dies 9 i 12 de juny de 1913 hi hagué l'elecció del nou president envoltada de pressions dels tradicionalistes de "La Fidelitat" que volien un carlí presidint l'*Escola Dominical*. Varen protestar Ramon Puig Rovira, Joan Vidal, Pere Ayats, Lluís Fiol i Francesc Casanovas.

La crònica de la *Gazeta de Vich* de 22-11-1917 ens parla de les classes nocturnes: *Los Germans Maristes qui tenen a son carrech lo Col·legi de Rocaprevera, a prech de la Societat "Escola Dominical", han restablert les classes nocturnes per jovens a qui no es possible assistir de dia al Col·legi. Se donen lliçons de dibuix, francès, càlcul mercantil, etc. De desitjar es que seguesca la assistència dels matriculats, puix fins are, tantes quantes vegades havien estat establertes les classes de nit, altres tantes havien tingut de plegarse, per la inconstanci de la joventut allistada en assistir a les aules, menyspreant així una magnífica ocasió per adquirir uns coneixements que després prou servei los farien.* Sabem que el Germà Donat, a torelló entre 1904 i 1935, va ser professor d'aquestes classes nocturnes.

L'any 1930 es va reformar l'entrada al teatre. La porta principal d'accés, que era la segona arcada per l'esquerra, va passar a ser la primera per la dreta. L'obra de reforma anà a càrrec del mateix Joan Comajoan. El teatre també servia per a cafè quan no hi havia funció; s'enretiraven els bancs de platea i passava a ser cafè.

Als anys trenta del segle XX els Fejocistes (Federació de Joves Cristians) varen incidir molt en el dia a dia de l'*Escola Dominical*. Van compartir la seu de l'Escola amb els socis *de sempre*. Aquest col·lectiu de joves va ser el més afectat per la violència revolucionària de 1936.

El Teatre. Des dels seus orígens, l'*Escola Dominical* destacà pel grup de teatre que impulsava. Eren formacions d'homes o de dones (mai barrejats). Tenim notícies de les primeres representacions al nou teatre. Per la Festa Major de 1914 hi hagué concert i espectacle teatral ofert per la formació musical *Septet* i la secció teatral de l'acadèmia Catòlica de Ripoll.

L'any 1920 s'aconseguia el permís del bisbe Muñoz Izquierdo per fer representacions mixtes; Joan Vidal, Josep Quintana, Josep Prat, Marià Casas i Martí Aguilar eren els impulsors d'aquesta iniciativa. Per Nadal de 1920 es representaren els Pastorets de Folch i Torres amb dues actrius de Barcelona. El 2/2/1921, diada de la Candelera, es representava *La masia de les flors* amb una actriu de Barcelona. Mn. Pladelasala no quedà massa satisfet i comunicà que el permís quedava suspès. El 28 de juny de 1923, Joan Vidal, president, va protestar per la prohibició de fer representacions mixtes feta pel bisbe Muñoz. El 19 de febrer de 1924 fou dissolta i clausurada la societat Escola Dominical per ordre del bisbe Muñoz. Tot va acabar amb la clausura temporal de l'entitat i l'escissió d'una part del socis. La nova junta després de l'escissió del *Círcol Recreatiu La Unió* la conformaven Mn. Jaume Font i Batlle, president; Joan

Pujol Ordeig (sots president); Frederic Roma i Bassas, tresorer; Fortià Pujol Ordeig, secretari; Josep Coma i Francesc Casanovas, vocals.

Una de les obres d'èxit d'aquesta etapa fou *els Naufrags*, de l'autor torellonenc Josep Casas i Roma i música de Mn. Brugarolas. El *Centre Tradicionalista La Fidelitat* la va posar en escena el dia 1 d'agost de 1917. L'Escola Dominical la programà diverses vegades al seu teatre. El "Quadre Escènic del Centre Parroquial" la representà diverses vegades entre 1944 i 1945.

Els Pastorets "La Llum de l'Establia", amb text de Maria Tubau i música de Mn. Josep Vinyeta, es varen estrenar i foren molt populars entre 1930 i 1934. La secció infantil de l'Escola Dominical els posava en escena.

L'impuls dels esports. L'*Escola Dominical* impulsà l'excursionisme i la secció esportiva. El 15 de juny de 1918, el *Club Futbolista Atlètic*, adscrit a l'Escola Dominical, arrendava dues quarteres de terra del Pla de Damians (Gazeta de Vich). La Congregació dels Lluïsos, entitat integrada a l'Escola va ser una de les impulsores del futbol a la Plana de Vic. A la dècada de 1910, en una trobada de Lluïsos a la Coromina, se celebrà un partit de futbol entre equips de diferents poblacions. El Germà Donat (Teia), professor dels *Hermanos* en fou un dels promotors a Torelló. Als anys 20 s'estrenà el camp de futbol de Malianta. Al pati annex al local del Centre s'hi recorden, també, les jornades de lluita grecoromana o la presència de cistelles de bàsquet. També, pels volts de 1932, es recorda la taula de tennis taula que Ramon Vinyeta va portar de Barcelona.

En temps de Guerra (1936-1939). L'activitat de l'*Escola Dominical* va desaparèixer totalment en aquest període. El local teatre tingué diversos usos; fou seu del Sindicat Únic de Fusters, CNT i UGT, més conegut per *Taller Col·lectiu de Fusters*. També fou seu del Cosidor de Guerra, local on les dones confeccionaven vestimenta per als soldats del front. Els patis de l'escola eren lloc de pas d'entrada i sortida de vehicles que accedien al temple parroquial, reconvertit en parc mòbil, per la part de l'absis on hi havia hagut el retaule de Sant Feliu obrat per Pau Costa.

De 1939 a 1976. Acabada la Guerra Civil, l'*Escola Dominical* passà a ser el local d'Acció Catòlica. Popularment es convertí en el *Centre Catòlic*. L'espai del teatre va ser lloc d'acollida durant la tràgica nit de l'aiguat del 17-18 d'octubre de 1940. La imatge dels cadàvers arrencats ha quedat en la retina dels que varen viure la nit més tràgica de Torelló en la seva història contemporània.

Entre 1941 i 1942, l'arquitecte Josep M. Pericas va projectar, de franc, el nou local amb les dependències per a realitzar els actes, el cafè, etc. Conscient de l'obra del seu coetani, Coll i Bacardí, va projectar un local amb tribuna que, malgrat la migradesa de recursos econòmics de què es disposava, no desentonava amb el teatre. La intervenció de Pericas comportà el canvi de lloc de l'escenari. A partir d'aleshores, l'escenari quedaria fixat al costat oposat al cafè. També, en aquell temps, la secció d'Aspirants d'Acció Catòlica (nois fins a 14 anys), per mitjà del consiliari mossèn Lluís Riba, va adquirir un terreny vora la Bardissa, per esports i futbol, lloc on actualment, i molt ampliat, hi ha el camp del F. C. Torelló.

El Quadre Escènic del Centre Parroquial. A principis dels anys 40 del segle XX, el panorama cultural de Torelló quedava molt reduït. El Centre, popularment Centro,

aglutinava la major part de l'activitat cultural del poble. El control ideològic per part de Falange sovint es *trampejava* com es podia i, mica en mica, amb el suport de la parròquia, el català podia respirar. No cal dir que el propi quadre escènic sabia perfectament fins a quin punt podia o no podia representar una obra determinada. Fins i tot l'autorització verbal del Dr. Masnou va permetre fer teatre mixt l'any 1954.

El teatre va ser una de les activitats significativa del Centre. Després de canviar diverses vegades de nom, la *Sección Teatral de los jóvenes de Acción Católica* passà a dir-se *Sección Masculina o Femenina del Teatro Centro Católico*. Finalment s'imposà el nom *Cuadro Escénico del centro Católico*. Una de les obres clàssiques fou la representació del *Pastorets* de Folch i Torres, amb música del mestre torellonenc Amadeu Noguera. Les seves encertades melodies encara es canten actualment.

Una selecció de les obres més representatives seria:

El gran Teatro del mundo, acte sacramental de Calderón de la Barca. Es representà el 18 de maig de 1952 a la Plaça Vella. Jordi Autonell, Sebastià Bartés, Rosa M. Constansó, Maria Tresserra, Loreto Casas i Rafael Bardolet. Direcció escènica de Jordi Batlle-Tàpies (acabada per Eudald Vila i Soldevila).

Fue en Molokai, de José Antonio Verdugo Torres. Representada el 1 de novembre de 1952 (dia del Dòmund). Drama missional en tres actes. Vida del Padre Damián i la seva acció a favor dels leprosos. Dirigida per l'Eudald Vila i Soldevila i representada en diverses ocasions, entre les quals destaca la Sala Cabanyes de Mataró i l'Orfeó Vigatà.

Jesucrist (Estampes de la Vida, Passió i Mort de Nostre Senyor) estrenada el 7 de març de 1953. Joan Castells, Antoni Camprodon, Rafael Bardolet, Domènec Bardolet, Maria Fabregó, Jordi Buj, Jaume Camprodon, i Lluís Camprodon. Direcció escènica d'Eudald Vila.

Mr. Riding, 984 Peax Street, comèdia en tres actes i un epíleg, estrenada l'any 1947. Autor: Antoni Duran i Gudiol. Es varen dur a terme més de 30 representacions.

L'any 1954 s'establí el *Quadre Escènic Mixt del Centre Catòlic*. President: Ramon Pujol. Direcció escènica: Ramon Pujol, Eudald Vila, Domènec Bardolet, Manel Solà i Ramon Casellas. Es representaren moltes més obres. L'any 1959, *Pigmalió* de Bernard Shaw. En l'adaptació de Joan Oliver. El Quadre Escènic del Centro i la *Penya Talia* eren rivals però treballaren conjuntament per la celebració del centenari del teatre a Torelló 1950 amb l'obra *El Ferrer de Tall*.

Durant la primera meitat de la dècada dels anys seixanta del segle XX destacà la *Revista Blanca* (1960-1965). Feien espectacles multicolor i alegres (música, ball, colors i humor). Mim, il·lusionisme, folklore, balls, danses, humor i farsa còmica. Música amb grups com *Michigans*, *Tauros*, *Pumas*, *Fridays*, *Tres Diamantes*. La *Revista Blanca* tenia un *Himne de la Revista Blanca* escrit per Domènec Bardolet, amb música de Ramon Reig i Verdaguer. Vicenç Pujol fou director escènic fins la darrera representació benèfica de 1971.

*El Grup Esplai 69 foren els joves del Centre que relleven els de la Revista Blanca. Les representacions teatrals eren molt més espaiades. Destaca la representació de *El Retaule del Flautista* de Jordi Teixidor (1972). El mes de febrer de 1976, varen fer la darrera representació del "Retaule", poc abans de l'enderroc del teatre. També feien els clàssics Pastorets de Folch i Torres. L'any 1975 foren en homenatge als ex actors: Ramon Sidera Roura, Fèlix Rodellas i Ramon Pujol. (Torelló núm. 382 de 11/1/1975). També, per iniciativa del Rector mossèn Lluís Riba, s'organitzaven Concursos de Declamació entre els components del Quadre Escènic (1940).*

Un dels darrers espectacles fou el Concert musical i coral a càrrec de la *Cobla Genisenca* al Centre Parroquial. (Torelló núm. 403 de 17/1/1976).

No només es feia teatre al Centre Catòlic. Entre 1940 i 1976 podríem esmentar un seguit d'activitats o un seguit d'entitats que van tenir el seu origen al Casal. L'ADET, l'any 1945 va néixer a redós del Centre; el Moviment Escolta de Torelló; la colla Excursionista; els orígens de Ràdio Torelló tenen en comú gent del Centre i de l'ADET; els grups d'escacs i algunes sessions de cine fòrum serien activitats que complementaven les activitats formatives pròpies de la parròquia com seria el Cercle d'Estudis d'acció Catòlica amb les quatre branques (homes, dones, nois, noies, beneficència i apostolat).

S'enderroca el teatre d'en Coll i Bacardí, 1976, i s'edifica el nou Casal Parroquial

El mes de maig de 1976 ja s'havia enllestit el projecte del nou casal i els aspectes de finançament semblaven resolts. L'article del *Diàleg* parla del darrer acte que acollí el teatre, una vetllada benèfica per al malalts: *Les respectives comissions d'obres i de financiació del Centre, han arribat ja al final del seu estudi tècnic-econòmic amb una conclusió ben esperançadora: aquest mes de Maig serà el darrer mes que el vell edifici compleix la seva missió. Amb la vetllada d'aquesta tarda a benefici del malalts de la Fraternitat a Lourdes quedarà ja tancat el teatre. I diumenge vinent, amb la trobada de pares, ens acomiadarem a la sala de reunions. Vol dir que l'enderrocament del vell edifici i la construcció de la nova planta està a punt de començar. Motiu de joia per a tots.* (Diàleg núm. 1847 de 9/5/1976).

També ens documenta el procés de desmuntatge del vell teatre: *S'han acabat ja les activitats del Centre Parroquial. Aquesta setmana s'han tret taules i cadires, butaques i aparells, que degudament tractats tornaran a servir quan el nou Centre obri les seves portes. Confiem que les obres d'enderrocament puguin començar ben aviat.* (Diàleg núm. 1850 de 6/6/1976)

Poc abans de començar l'enderroc es parlava de l'esperit del Centre que no defalliria mai: *Ara sí que al vell edifici li ha arribat l'hora de la veritat. Les corresponents juntes d'Obres i de Financiació ho tenen tot enllestit per a començar aquesta mateixa setmana el seu enderrocament. Cauran les velles parets del Centre, però la seva vida no morirà. Al contrari. Un esperit renovellat, obert a les necessitats dels temps d'ara i pensant en el demà, acolridor de les inquietuds de la nostra comunitat, donarà pas a la construcció d'un nou "centre" estructurat segons els criteris d'una nova vida que va naixent en l'Església. (...)* (Diàleg núm. 1854 de 4/7/1976)

A finals d'agost de 1976 ja s'havia enderrocat el local i es començava el nou edifici sota l'impuls de Mossèn Jacint Anglada i Jordà: *Amb poc temps les màquines excavadores han enderrocat el vell casal del "Centro", deixant aplanat el terreny, llest ja per a la construcció del nou edifici. El seu enderrocament ens ha obert una perspectiva nova de tot el conjunt de parets que formen la part posterior del temple parroquial, amb el campanar com eix principal de tot l'edifici. Tots els que portem la responsabilitat de l'obra estem oberts al diàleg, disposats a fer tots els aclariments que calguin, fins i tot a acceptar les possibles i raonables noves solucions que se'ns puguin oferir. Urgeix, però, fer-ho ben aviat perquè les obres del nou casal començaran tot seguit. El diari TORELLÓ ha publicat el projecte del nou Casal, donant-nos una idea de la seva arquitectura. La decisió i el projecte d'un "Centro" nou són fruit de moltes hores de treball, reunions, estudi, discussions. Confiem haver encertat amb els criteris que orientaran la seva construcció.* (Diàleg núm. 1857 de 26/8/1976)

Les obres del Casal foren força lentes, els problemes financers de l'època hi tingueren molt a veure. Però, finalment, el 8 de juny de 1979 es tornà a obrir el Casal Parroquial. Entre els punts que es tractaren a l'Assemblea parroquial hi havia: Lectura i aprovació dels Estatuts del Casal Parroquial i la proposta i elecció de la nova junta del Casal. (Diàleg núm. 1983 de 3/6/1979).

Aprovats els Estatuts, el Casal començà la seva tercera etapa. Amb aquestes paraules començava l'article publicat al Diàleg: *Funciona! Com que "a casa nova" correspon "vida nova", també el CASAL construït de bell nou, obre les seves portes per acollir, amb l'escalf dels amics i amb la seriositat de les coses importants, la vida, que ací i allà, va sorgint i que es manifesta de moltes i variades maneres. Així ho va recolzar l'Assemblea Parroquial, aprovant els Estatuts (la norma per la qual es regirà el CASAL) i elegint la nova Junta, gent jove i engrescada a tirar endavant la tasca encomanada. La Junta del Casal ha quedat constituïda per les següents persones: Josep López i Oliva, President, Manuel Corominas i Roca, Vicepresident, Joan Palau i Puig, Tresorer, Joan Montanyà i Masferrer, Tresorer, Elvira Caba Nobes, Vocal, Josep Torrents i Rubió, Vocal, Joan Caralt i Valls, Vocal, Rector de la Parròquia de St. Feliu, consiliari. Els components de la nova junta ens posem al servei de totes les persones i grups de Torelló. A més de ser lloc de les activitats parroquials, el CASAL restarà obert a totes aquelles altres manifestacions culturals que tinguin com a suport la dignitat de la persona humana. Per part nostra no hi faltarà pas ni l'esforç ni la bona voluntat per a complir, de la millor manera possible, la tasca encomanada. Mirarem de no defraudar les esperances que heu dipositat en nosaltres.* (Diàleg núm. 1978 de 24/6/1979)

Al cap d'un any les dificultats del Casal no havien desaparegut. Es convoca assemblea general de socis per al dia 23 de maig de 1980 per afrontar els problemes econòmics. El balanç d'activitats no era gaire afalagador: (...) *Fins ara, són ben poques les activitats que s'hi ha portat a terme. Resulta que aquesta primera planta i el Teatre no estan del tot acabats ni condicionats. La Junta n'és molt conscient d'aquest problema i treballa amb tot l'entusiasme per posar el Casal, com més aviat millor, al servei de tothom. Les dificultats hi són. Una d'elles, i per cert molt important, és el dèficit que té actualment el Casal i que puja a 7 milions de pessetes.* (...) (Diàleg núm. 2006 de 18/5/1980).

Podríem esmentar totes les activitats culturals del Casal en aquesta tercera etapa. A tall d'exemple en citarem algunes per ordre cronològic:

La *Coral Escreix* canta al Centre Parroquial. (Torelló núm. 519 de 9/1/1981)

Sessió de cinema al Centre Parroquial. (Torelló núm. 528 de 13/3/1981)

23/4/1981: Segimon Serrallonga presenta el llibre de Maria Font "*La mort del Camp*".

30/4/1982: Conferència "*Societat i llengua*" de Joaquim Arenas.

21/5/1982: Conferència "*Les llengües de l'Estat*".

Juliol/1982: Jornades Ecologistes.

4/6/1982: Conferència de Miquel Strubell.

4/3/1983: Conferència de Maria Aurèlia Capmany.

29/4/1983: Conferència de Josep Palau i Fabre.

15/1/1984: Taula rodona sobre Consum

15/3/1984: Taula rodona sobre Pau.

27/7/1985: La Crida, plataforma ecologista.

20/3/1986: II Congrés de la Llengua Catalana.

21/2/1986: Acte anti OTAN.

Sense data: conferències de Pere Farrés i de Pere Barnils.

Certàmens del Cinema de Muntanya

Etc.

Aquesta tercera etapa, no tan esplendorosa com les anteriors, es va haver de "cedir" una part dels terrenys de l'antic Centre per poder finançar l'edifici actual i el teatre. L'edifici on hi ha l'oficina de Caixa Catalunya era el lloc que ocupava el teatre que Coll i Bacardí va alçar l'any 1910.

Els darrers temps, el teatre ha quedat pràcticament en desús. La segona planta acull "Ràdio Ona" i el "Setmanari Torelló", la primera planta acull locals per a activitats culturals (grup de catequesi, grup de pelegrinatge a Lourdes, grup de pregària mariana...). Els baixos són local de lloguer: Bar el Casal, Autoescola Estadi, Mobles Kim... i garatges de lloguer.